

Folyóiratok.

Az *Akadémiai Értesítő* szept. (69.) számát *Volf* György május 6-án tartott székfoglalójának a kivonata nyitja meg. *Volf* első keresztény térítőinkről értekezik és kikel azon felevés ellen, mely történetírásunkat eddig dominálta, hogy őseink között a kereszténységet a szlávok terjesztették el. Nem a szlávok voltak első terjesztői a kereszténységnek, hanem az olaszok és leginkább a a Velenceze vidéki olaszok, kik közül sokat fogoly gyanánt hurczoltak Magyarországra, és a kik nagy befolyással voltak a magyar köznépre. *Szamota* Istvánnak szintén csak kivonatban közli A tihanyi apátság 1055-iki alapító leveléről szóló tanulmányát, melyben az alapító levélben előforduló magyar szavakat sorolja föl. *Imre* Sándornak „Kazinczy Ferencznek iskolai inspektorságáról” szóló értekezése következik. Folyóiratok szemléje, jegyzőkönyvi mellékletek zárják be a tartalmas füzetet..

A *Századok* szept. (7.) füzetében *Kropf* Lajos befejezi „Egervára eleste és a keresztési csata 1596-ban” cz. tanulmányát, melyet Barton angol követnek Londonba küldött jelentése nyomán írt meg, ki maga is ott volt a török táborban. *Áldassy* Antal folytatja pályanyertes munkájának „Az 1707-évi ónodi országgyűlés” történetének közlését. *Lehoczky* Tivadar, „Négyszázados határvillongás a Szepességben” cz. cikkében kimutatja, hogy a vitás tengerszem ügye nem mostani keletű, hanem már 400 év óta foglalkoztatta az országgyűlést; 1492. küldötték ki a legelső bizottságot s azóta századok folyamán számtalanszor küldöttek ki bizottságot a nélkül, hogy eredményre jutottak volna. A tárczában, II. Rákoczy György przemysli veszedelme van leírva: Hanter Lipót Przemysl város monographiájából átvéve. *Hazslinszky* Dezső kegyelettel emlékezik meg a nem rég elhunyt Sybel Henrik német historikusról.

A *Keresztény Mágvető* július—augusztusi (4.) számában *Décsi* Mihály Petőfi vallásos eszméiről értekezik; *Vári* Albert Buddha és Jézus között von párhuzamot Hall angol író után; *Csifó* Salamon egy szép imaház-megnyitó beszédet közöl; *Kanyaró* Ferenc közli a CXX-ik zsolnárt Báthory Zsigmond korából, melyek akkor nem mertek kinyomtatni, később Bethlen Gábor idejében is csak változásokkal lehetett kinyomtatni. *Kanyaró* az unitárius főiskola könyvtárában levő kéziratból közli. *Végh* Mihály „Egyház-Történelmi adat”-ot közöl; *Décsi* Mihály Ferencz József unitárius püspök 40 éves papi és tanár jubileumát írja le.

A *Magyar Nélvör* szept. (9.) füzetében *Kicska* Emil „Alany és állítvány” cz. cikkét folytatja; *Melich* János befejezi a német vendégszók közlését; *Barca* József a „Metamorphosis Transilvaniae” nyelvezetének a mondatnán vizsgálgja; *Kiss* Ignác Faludi Ferencz nyelvének szólásmódjait sorolja föl. Helyreigazítások, magyarázatok, tájszólások, népmesék fejezik be a füzetet.

Az *Egyetemes Philologiai Közlöny* októberi (8.) füzetet *Sebestyén* Károly Pseudo Phokylides cz. értekezése nyitja meg; *Kanyaró* Ferencz egy torozckai karácsonyi misztériumot közöl; *Récsei* Viktor befejezi az atheni múzeumok

leírását, Dr. Lehr Vilmos a bolygó zsidó irodalmához szolgál becses adalékkal. Philologiai munkák bírálata stb. következik.

A *Protestans Szemle* szept. (7.) füzetét Szabó Aladárnak, A belmissió eszmei szempontból ez cikke nyitja meg; dr. Szlávik Mátyás a Buddhizmus és a kereszténység között von párhuzamot. Paulik János folytatja a halhatatlansági eszme történetét, leírja a védakori hinduk hitét a jövő életről; Földváry László Pathai P. Sámuel dunamelléki ref. püspöknek Szilágyi B. István sáros-pataki tanárhoz intézett egyháztörténelmi szempontból becses levelét közli. Hazai és külföldi irodalom következik

Az 1848—49 *Történelmi Lapok* szept. (18) számában Ürmösy Lajos a korona feltalálásáról ír; L. Velics Károly folytatja jegyzeteit az 1849-ik év eseményekről; leírja az emigránsok egy részének holtartózkodását és foglalkozását a külföldön. A különfélekben imádságokat közöl a Bach korszakból.

A *Protestans Közlöny* 39. számának tárczájában Sámuel Aladár Herepei Ádám nagyenyedi tanárnak (1756—1814) rövid életrajzát közli.

Az *Állatok Védelmének* 2. száma is ügyesen van összeállítva; feltett céljának: felkölteni az emberben a humanizmust az állatok iránt, minél jobban megfelelni igyekszik. Főbb cikke: *Hamvas* Józseftől Jézus és az állatok; A rabgolya, költemény Arany Jánostól; *Vellmer* Metától a kedély képzéséről *Városi* Malvin fordításában és *Veress* Endrétől Carmen Sylva szép balladája a kutyafestő fordításának egy részletét. Végül apróságok, hasznos tudnivalók s szabályrendeleti javaslat az állatok védelméről következnek.

Válasz M. B. úrnak.

Az „*Ethnographia*” 4. számában M. B. „kolozsvári gombák”-kal traktálja meg olvasóit, így czimezvé az ő „áprilisi hajtásos” gombasticus nyelvén írt válaszát, illetőleg kifakadását, a miért cikkére az „Erdélyi Múzeum” bíráló megjegyzéseket merészelt tenni.

M. B. szellemeskedő válaszában úgy tesz, mint Bodóné, mikor a bor árát kérték: *másfelé beszél*. Téves alpra épített ferde következtetéséért a felelősséget annak a nyakába akarja sózni, a kitől az alapot kölcsönözte. A felelőség-áthárítás eme kényelmes elmélete legfőlebb gyöngé mentegetőzés, de legkevésbésem czáfolat, mert a ki következtetni akar, először is legyen tisztában azzal, a miből következtet.

Arra, hogy az Erdélyi Múzeum recensora megróvta az illetlen hangot, a melyet az *Ethnographia* jul. füzetében *Hunföldi* Lehel „*Ethnographiánk áprilisi hajtásai (!)*” „*Vámbériász*, prózai hősköltemény öt énekben” cz. a. egyik hírneves és érdemes régi tudósunk ellen használni ildomosnak tartott: M. B. válasza az, hogy Bálint Gábor is írt kemény hangon Vámbéry ellen s épen az Erd. Múzeumban.

Igaz, Bálint Gábor is élt kemény kifejezésekkel ugoristák, turcisták iránt egyaránt többször felemlgetett cikkében; de komoly hangon tartott

vitatkozás keretében, nem pedig gúnyoros „prózaí hős költemény“ formájában, a melyről méltán írhatta recensorunk, hogy „ilyen ízetlenség nem tudományos folyóiratba való.“ És, a mi nagy különbség: Bálint Gábor a *saját neve alatt* írt, elvállalva érte a *személyes* felelősséget; nem pedig *ánév* alá burkoltan, a kiért a *folyóirat* kell, hogy viselje a felelősséget és eltűrje a méltó kritikát.

Ámde M. B. úr nemhogy eltűrné a kritikát, hanem mérges-gombás haragjában neki ront az egész „erdélyi tudományosság“-nak s végig akar gázolni eleveneken és holtakon, ifjakon, öregeken s budapesti pánczélt öltve magára, nekiront (szélmalmok hiányában) még a „kolozvári káposztá“-nak is és azok volt és jelenlegi fogyasztóinak. Nem nyer pardont a rég eltávozott Imre Sándor s a „jó Brassai bácsi“ sem, a miért 95 év nyomta válláival még mindig az íróasztal mellett üldögél és „kegyelethiány“ nélkül becsülettel dolgozni merészel s néha „papirosbombákat lövöldöz“ *némely* budapesti „nyelvészeti törekvésekre.“

Hát bizony dolgozgatunk, kiki istentől nyert tehetsége, tudása s legjobb meggyőződése szerint, *tudományos*, s a mennyire ezzel összeférőleg lehet, *hazafias és nemzeties irányban*. És erre büszkék vagyunk. A kozmopolita irányú és ezzel kérkedő tudósok dicsőségére nem irigykedünk, gáncsával nem törődünk; de azok kizárólagos monopoliumát épen a legnemzetibb tudományágak művelésére nem ismerjük els ezután sem kérünk tőlük előleges engedélyt, hogy miről, mely irányban dolgozzunk.

Azt sem ismerhetjük el, hogy M. B. „tudományos életünk központjának“ képviselőjeül hirdesse magát, bár mint ilyen „teszi magát nagygyá“ s e magas paripára ülve, nézi le a kicsiny, gyalog járó „erdélyi tudományosság“-ot.

„Tudományos életünk központjának“ mi is munkásai vagyunk, ha talán nem is vagyunk tagjai a M. B. iskolájának, a minek létezéséről nincs tudomásunk s azt hisszük, a budapestieknek sincs.

S hogy nincs külön budapesti tudomány és erdélyi tudomány: azt legjobban épen a Néprajzi Társaság documentálta, midőn több budapesti elnökválság után végre az erdélyi tudományos élet legelőbbkelő vezérférfia, gróf Kun Géza *elnöki* védszárnyai alá húzódott. Az Ethnographiát szerkesztő M. B. „ügyvivő *alelnök*“ „budapesti tudománya“ felett tehát ott lebeg az „erdélyi tudományosság“ — azt hisszük, hivatalos békességben.

Ennyit általánosságban.

A mi a minden ápropos nélkül apostrophált jó „jó Brassai bácsi“-t illeti: sajnálatos, hogy az a kérkedő „kegyelethiány“ még az ő tiszteletreméltó ősz fejét sem kíméli meg. Pedig ő méltán elmondhatná Petőfivel, hogy

„... nem tartom magam nagy embernek; de akkorácska csak csak vagyok, hogy olyan parányok, mint ön, levett kalappal szóljanak hozzám!“

Ő a következőket válaszolja a róla szóló részre: „Mentegetődzni, avagy csak igazolni magamat vele szembe, magamhoz méltatlannak tartom; *recriminatio* pedig — nem kenyerem. Szemem előtt lebeg az *adagium*:

Hoc scio pro certo, quoties cum stercore certo,

Seu vinco, seu vincor, usque tamen maculor.“

Sz. I.